

Sygn. akt I Ns 380/21

POSTANOWIENIE

Dnia 17 marca 2022 r.

Sąd Rejonowy w Toruniu I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodnicząca: Asesor sądowy A. S. (1)

Protokolant: stażysta Dorota Szalkowska

po rozpoznaniu w dniu 17 marca 2022 r. w Toruniu

na rozprawie

sprawy z wniosku J. O.

z udziałem B. D., R. P., S. O., A. S. (2), D. O.

o stwierdzenie nabycia spadku po T. O.

I. stwierdza, że spadek po T. O., zmarłym 6 grudnia 2019 r. w Z., mającym ostatnie miejsce zwykłego pobytu w Z., na podstawie ustawy nabyły z dobrodziejstwem inwentarza:

żona J. O. w 1/4 części,

oraz córki: B. D., R. P., S. O., A. S. (2), D. O. w 3/20 częściach każda z nich;

II. ustala, że każdy uczestnik poniesie koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie;

III. ustala i przyznaje adw. O. K. – kuratorowi ubezwłasnowolnionej D. O. ze Skarbu Państwa – Sadu Rejonowego w Toruniu 300 zł (trzysta złotych) tytułem wynagrodzenia.

Sygn. akt: I Ns 380/21

UZASADNIENIE

J. O. wniosła o stwierdzenie nabycia spadku po T. O. - na podstawie testamentu. W uzasadnieniu wskazała, że zmarły pozostawił testament własnoręczny sporządzony 2 grudnia 2019 roku, w którym powołał do dziedziczenia J. O.. W dniu śmierci był żonaty, pozostawił piątkę córek: B. D., R. P., S. O., A. S. (2) oraz D. O..

B. D. zakwestionowała prawdziwość sporządzenia testamentu, wskazując, że został on sporządzony po śmierci spadkodawcy i nie został potwierdzony przez notariusza. Uczestniczka podniosła, że nie wiedziała o sporządzeniu testamentu przez T. O..

Postanowieniem z dnia 27 sierpnia 2021 r. Sąd Rejonowy w Toruniu III Wydział Rodzinny i Nieletnich, sygn. akt III RNs 967/21 ustanowił dla całkowicie ubezwłasnowolnionej D. O. kuratora w osobie adw. O. K. na potrzeby niniejszego postępowania.

Kurator uczestniczki D. O. zakwestionował prawdziwość testamentu, wskazując, że nie został on sporządzony w całości przez spadkodawcę, a jedynie opatrzony jego podpisem. Kurator stał na stanowisku, że treść testamentu została napisana przez J. O..

W toku postępowania uczestnicy podtrzymali stanowiska.

Sąd Rejonowy ustalił, co następuje:

T. O. zmarł w dniu 6 grudnia 2019 roku w Z.. W chwili śmierci był żonaty z J. O.. Pozostawił pięć córek: B. D., R. P., S. O., A. S. (2), D. O. - ubezwłasnowolnioną całkowicie. W związku małżeńskim był jednokrotnie z J. O., nie posiadał innych dzieci. W skład spadku nie wchodziło przedsiębiorstwo w spadku objęte zarządzeniem sukcesyjnym. Wcześniej nie toczyła się jakakolwiek sprawa spadkowa po zmarłym. Nie był sporządzany akt dziedziczenia, nie były składane oświadczenia spadkowe po zmarłym.

(**dowód** : odpis aktu zgonu k.10, odpisy aktu urodzenia i małżeństwa k. 7, 9-13, zapewnienie spadkowe J. O. – protokół rozprawy z dnia 17 marca 2022 r. czas nagrania 00:18:03-00:27:50 k. 91v.).

Opiekunem całkowicie ubezwłasnowolnionej D. O. jest jej matka J. O..

(**dowód** : zaświadczenie – k. 42)

W dniu 2 grudnia 2019 r. J. O. sporządziła w całości pismem ręcznym w imieniu spadkodawcy rozporządzenie następującej treści: „Ja T. O. nr dowodu osobistego (...) PESEL (...), (...)-(...) Ł. oddaję działkę (...) ary nr 21/13 na żonę J. O. nr dowodu (...) PESEL (...) zamieszkali (...), (...)-(...) Ł.”. Pod podyktowaną treścią podpisał się spadkodawca T. O.. Obecne wówczas były: S. O. oraz ubezwłasnowolniona całkowicie D. O..

(**dowód** :, testament z dnia 12 grudnia 2019 – k. 6, protokół otwarcia i ogłoszenia testamentu k. 93, zapewnienie spadkowe wnioskodawczyni J. O. – protokół rozprawy z dnia 17 marca 2022 r. czas nagrania 00:18:03-00:27:50 k. 91v.)

Sąd Rejonowy zważył, co następuje:

Stan faktyczny w niniejszej sprawie Sąd ustalił w oparciu o niekwestionowane zapewnienie spadkowe oraz dowody z dokumentów. Zapewnienie spadkowe złożone przez wnioskodawcę nie wzbudziło wątpliwości Sądu, nie było kwestionowane przez uczestników.

Istota sprawy sprowadzała się do oceny czy sporządzony 2 czerwca 2019 roku dokument, zatytułowany jako testament, stanowił testament holograficzny, względnie czy stanowił on testament ustny.

Sąd za wiarygodne uznał zapewnienie wnioskodawcy co do sposobu sporządzenia ostatniej woli spadkodawcy T. O., obecności osób towarzyszących tej czynności. Nie były one kwestionowane.

Zgodnie z art. 926 § 1 kodeksu cywilnego (dalej jako: kc) powołanie do spadku wynika z ustawy albo z testamentu. Pierwszeństwo ma dziedziczenie testamentowe. Dziedziczenie ustawowe wchodzi w grę co do całości spadku, gdy spadkodawca nie powołał spadkobiercy lub gdy żadna z powołanych przez niego osób nie chce lub nie może być spadkobiercą (art. 926 § 2 kc). Każda osoba może rozrzucić swoim majątkiem na wypadek śmierci w drodze jednostronnej czynności prawnej, jaką jest testament. Zarówno samo sporządzenie testamentu, jak i jego treść, zależy wyłącznie od woli spadkodawcy. To spadkodawca decyduje bowiem o kręgu spadkobierców, tj. czy będą po nim dziedziczyć spadkobiercy ustawowi, czy też inne osoby. Spadkodawcy pozostawiona jest również swobodna uznania co do tego w jakiej części mają dziedziczyć poszczególni spadkobiercy.

Ustawodawca przewidział kilka równorzędnych form testamentów zwykłych. Testament może być również sporządzony własnoręcznie (testament holograficzny art. 949 § 1 kc.) w ten sposób, że **spadkodawca napisze go w całości pismem ręcznym, podpisze i opatrzy datą**. Dokument, który nie spełnia wyżej wymienionych przesłanek, nie stanowi ważnego testamentu (poza wyjątkiem wskazanym w art. 949 § 2 kc).

Dokument sporządzony w dniu 2 grudnia 2019 r. ten nie stanowił ważnego testamentu własnoręcznego, nie spełniał bowiem wszystkich wymogów formalnych, jakie ustawodawca stawia testamentowi holograficznemu. Ważny

testament holograficzny musi być sporządzony w całości odręcznie przez spadkodawcę, podpisany i opatrzony datą. Tymczasem dokument z dnia 2 grudnia 2019 r. został sporządzony przez wnioskodawczyni J. O., i jedynie podpisany przez spadkodawcę. Nie można go zatem uznać za testament holograficzny.

Dokumentu z dnia 2 grudnia 2019 r. nie można również uznać za testament ustny. Zgodnie z art. 952 k.c. jeżeli istnieje obawa rychłej śmierci spadkodawcy albo jeśli wskutek szczególnych okoliczności zachowanie zwykłej formy testamentu jest niemożliwe lub bardzo utrudnione, spadkodawca **możne oświadczyć ostatnią wolę ustnie przy jednoczesnej obecności co najmniej trzech świadków**. Treść testamentu ustnego może być stwierdzona w ten sposób, że jeden ze świadków albo osoba trzecia spíše oświadczenie spadkodawcy przed upływem roku od jego łożenia z podaniem miejsca i daty oświadczenia oraz miejsca i daty sporządzenia pisma, a pismo to podpiszą spadkodawca i dwaj świadkowie albo wszyscy świadkowie. Świadkiem przy sporządzeniu testamentu nie może być m.in. osoba, która nie ma pełnej zdolności do czynności prawnych (art. 956 pkt 1 k.c.). Nadto świadkiem nie może być również osoba, dla której w testamencie została przewidziana jakakolwiek korzyść, jak również małżonek tej osoby, jej krewni lub powinowaci pierwszego i drugiego stopnia oraz osoby pozostające z nią w stosunku przysposobienia (art. 957 § 1 k.c.), obecność takiej osoby przy sporządzeniu testamentu skutkuje nieważnością postanowienia przysparzającego korzyści tej osobie, jej małżonkowi, krewnym lub powinowatym pierwszego lub drugiego stopnia albo osobie pozostającej z nią w stosunku przysposobienia. Jednakże gdy z treści testamentu lub z okoliczności wynika, że bez nieważności postanowienia spadkodawca nie sporządziłby testamentu danej treści, nieważny jest cały testament.

Dokument podpisany przez T. O., spisywała jego żona J. O., na rzecz której przyznano przysporzenie. Obecne były również córki S. O. oraz ubezwłasnowolniona D. O.. Dlatego testament należało uznać za bezwzględnie nieważny w całości.

Wobec stwierdzenia nieważności testamentu, dziedziczenie po spadkodawcy T. O. odbywało się na podstawie ustawy. Na podstawie art. 931 § 1 k.c., w pierwszej kolejności powołane są z ustawy do spadku dzieci spadkodawcy oraz jego małżonek; dziedziczą oni w częściach równych; część przypadająca małżonkowi nie może być mniejsza niż jedna czwarta całości spadku.

Zgodnie z art. 1015 § 2 k.c. brak oświadczenia spadkobiercy w terminie 6 miesięcy od powzięcia wiedzy o tytule swojego powołania jest jednoznaczny z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza.

Wobec powyższego Sąd, w myśl powołanych wyżej przepisów, w punkcie I postanowienia stwierdził, że spadek po T. O., zmarłym 6 grudnia 2019 r. na podstawie ustawy nabyły z dobrodziejstwem inwentarza żona J. O. w 1/4 części oraz córki: B. D., R. P., S. O., A. S. (2), D. O. w 3/20 części każda.

O kosztach orzeczono po myśli art. 520 § 1 k.p.c., zgodnie z którym każdy uczestnik ponosi koszty związane ze swym udziałem w sprawie.

Jeżeli sprawie o stwierdzenie nabycia spadku, prowadzonej z udziałem ubezwłasnowolnionego całkowicie i co najmniej jednej z osób wymienionych w art. 159 § 1 pkt 2 k.r.o., dochodzi do kwestionowania ważności testamentu sporządzonego na rzecz ubezwłasnowolnionego całkowicie, zgłoszenia żądania przyznania prawa do spadku ponad udział albo do uszczuplenia udziału ubezwłasnowolnionego, to ma miejsce sytuacja sprzeczności interesów, która potencjalnie może zagrażać dobru ubezwłasnowolnionego całkowicie. Wobec tego zajdzie, w tego rodzaju sprawie, potrzeba reprezentowania ubezwłasnowolnionego całkowicie przez kuratora (Postanowienie SN z 9.10.2014 r., I CSK 572/13, LEX nr 1554374).

D. O., jest osobą ubezwłasnowolnioną całkowicie, jej matka J. O. została ustanowiona przez sąd rodzinny i opiekuńczy jej opiekunem. Wniosek o stwierdzenie nabycia spadku opierał się na dziedziczeniu testamentowym, które spowodowałoby umniejszenie części spadku należnego ubezwłasnowolnionej całkowicie uczestniczącej na rzecz jej matki – opiekuna prawnego. Istniał więc potencjalny konflikt interesów. Dlatego sąd opiekuńczy na podstawie art.

178 k.r. i o. w zw. z art. 159 § 1 pkt 2 k.r. i o. ustanowił dla uczestniczki D. O. na potrzeby postępowania spadkowego kuratora w osobie adwokata O. K..

Wynagrodzenie dla kuratora dla ubezwłasnowolnionej całkowicie D. O. zostało ustalone zgodnie z art. 178 § 2 w zw. z art. 99³ k.r.i.o. w zw. z § 1 ust. 1 i 3 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 marca 2018 r. w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej i § 6 pkt 2 in fine Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie. Biorąc pod uwagę nakład pracy kuratora oraz fakt wyznaczenia rozprawy. Sąd przyznał kuratorowi adw. O. K. kwotę 300 zł tytułem wynagrodzenia. Wobec ustanowienia kuratora z urzędu wynagrodzenie kuratora zostało przyznane ze Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Toruniu.